

KLASSELEDELSE I GYMNASIET

Udviklingsredskab

Introduktion

Dette udviklingsredskab henvender sig til lærere og ledere i gymnasiet. Redskabet lægger op til, at I som gruppe eller team stiller skarpt på jeres klasseledelsespraksis. Når I anvender redskabet, bliver I guidet igennem et forløb, hvor I får lejlighed til at reflektere over jeres praksis og sammen udvikle den.

Afsættet for redskabet er en vidensopsamling af forskningslitteratur om klasseledelse. Hovedpointerne fra forskningslitteraturen er formidlet i vidensnotatet Klasseledelse i gymnasiet. En vigtig pointe er, at god klasseledelse er en forudsætning for at levere god undervisning, og at klasseledelse har positiv betydning for elevernes læring og trivsel.

Det kan imidlertid være vanskeligt at omsætte principperne for god klasseledelse til praksis. Derfor tilbyder redskabet en indgang til at arbejde med at afprøve og omsætte indsigterne fra vidensnotatet. Indsigterne får for alvor liv og værdi, når I holder dem op imod jeres praksis og jeres erfaringer og bruger dem som afsæt for fælles refleksion.

Redskabet er derfor udviklet som et procesværktøj, der skridt for skridt fører jer gennem et udviklingsforløb med fokus på jeres egen konkrete praksis på jeres gymnasium. Vi lægger op til, at I følger de beskrevne faser, men I kan også vælge at lade jer inspirere af materialet og udvikle jeres egen proces.

God arbejdslyst!

Udviklingsredskabet er udarbejdet af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) for Børne- og Undervisningsministeriet. Redskabet er et af flere elementer i Viden om Klasseledelse i gymnasiet og kan downloades på www.eva.dk/viden-om og www.emu.dk.

Redskabets tre faser

Redskabet er bygget op i tre faser. Hver fase består af en række arbejdsspørgsmål, der hjælper jer til at komme rundt om væsentlige aspekter af jeres klasseledelsespraksis. Faser og spørgsmål guider jer til at få øje på, hvad I vil holde fast i, og hvilke greb i undervisningen, I vil afprøve. Alt sammen med henblik på at sætte en fælles retning for den måde, I udøver klasseledelse på. De tre faser er:

A. Stil skarpt på jeres nuværende praksis

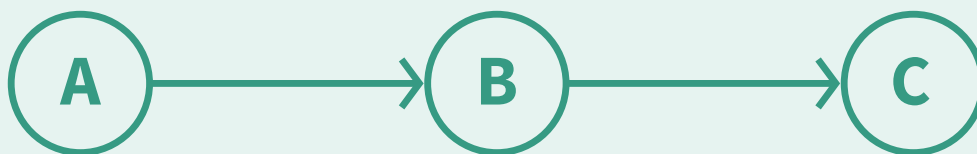
Hvad kendetegner jeres klasseledelse, hvor er I stærke, og hvor oplever I at blive udfordret?

B. Ret fokus mod det, I gerne vil udvikle

Se nærmere på den del af praksis, I vil forandre. Hvad ønsker I at ændre, hvorfor og hvordan?

C. Afprøv nye greb, og følg op

Hvad gør I konkret anderledes, hvordan virker det, og skal der justeres yderligere?

Stil skarpt på jeres nuværende praksis

Formålet med fase A er at blive bevidst om styrker og svagheder ved jeres nuværende måde at udøve klasseledelse på. Den indledende analyse er grundlag for at vide, hvad der skal udvikles, og den klæder jer på til at beslutte, hvilke dele af praksis I ønsker at fokusere på.

Ret fokus mod det, I gerne vil udvikle

Formålet med fase B er at få en dybere forståelse af de dele af praksis, I ønsker at udvikle. Vil I fx gerne arbejde med relationerne til eleverne, må I først være helt klar over, hvordan relationerne kommer til udtryk i dag. Ved at få praksis på bordet kan man reflektere over den og ændre på den.

Afprøv nye greb, og følg op

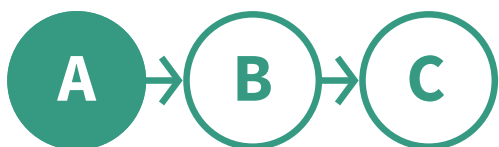
Formålet med fase C er at afprøve nye greb i relation til den udvikling, I gennemfører, og at følge op på deres virkning. Har I fx fokus på at skabe tryghed og tydelighed i læringsmiljøet, må I identificere og afprøve handlinger, der kan understøtte det. Hold øje med, hvordan det virker, så I kan følge op og evt. justere.

Spilleregler og værdier i arbejdet

- Gennemfør møderne på en måde, der sikrer fælles læring. Sørg for, at jeres forskellige perspektiver kommer frem i en stemning af anerkendelse og respekt. Og husk, at der kan være forskellige perspektiver og forståelser i spil. Forskellene kan netop være nøglen til at forstå praksis.
- Vær nysgerrige over for jeres egen og hinandens praksis. Det er en god ide at være udforskende og gå på opdagelse sammen, fx gennem spørgsmål som "Jeg er nysgerrig på, hvordan du fik xx til at lykkes. Hvad oplever du, havde særlig betydning for, at det gik sådan?" Opklarende spørgsmål kan også fungere godt, fx "Kan jeg få dig til at uddybe xx, så jeg er sikker på, at jeg forstår dig korrekt?"
- Det er derimod ikke hensigtsmæssigt at lukke ned for kollegaers forklaringer ved fx at sige "Er du virkelig sikker på, at det var det, der skete?" eller "Det har jeg prøvet før uden held, så det er vist ikke en god ide."

Praktiske råd til arbejdet

- Planlæg tre møder af 45-60 minutters varighed, hvor I anvender udviklingsredskabet i teamet.
- Det er oplagt at arbejde i klasseteams. Men det kan også være relevant for jer at gennemføre udviklingsarbejdet i andre grupper eller teams, som til daglig underviser samme klasser, hold eller fag.
- Overvej om – og i givet fald hvordan – I har brug for at inddrage skolens ledelse.
- Overvej, om I vil udpege en tovholder, der koordinerer og tilrettelægger arbejdet og har rollen som mødeleder. Denne person faciliterer processen. Men det er hele teamets ansvar, at drøftelserne understøtter mødets formål.
- Nedskriv løbende jeres refleksioner, så I fastholder vigtige overvejelser, og afslut hvert møde med en plan for, hvem der gør hvad til næste gang, I mødes.

Stil skarpt på jeres nuværende praksis

Hvad kendetegner jeres klasseledelse, hvor er I stærke, og hvor oplever I at blive udfordret?

Formålet med fase A er, at teamet bliver bevidst om, hvordan arbejdet med klasseledelse på nuværende tidspunkt tager sig ud. I denne fase sætter I fokus på, hvilke dele af klasseledelsesarbejdet I lykkes godt med, og hvilke dele I kan være udfordret på. Denne analyse er jeres fælles grundlag for at få øje på og beslutte jer for, hvilke dele af praksis I vil fastholde, og hvilke dele I ønsker at udvikle.

Forberedelse

Som forberedelse til mødet orienterer alle mødedeltagere sig i vidensnotatet Klasseledelse i gymnasiet, som findes via dette link samt på eva.dk/viden-om og emu.dk.

Vidensnotatet samler hovedpointer fra forskningslitteratur om klasseledelse.

Vidensnotatet kan danne afsæt for jeres drøftelser i teamet ved at bidrage med en fælles forståelse af:

- Hvorfor det er vigtigt at arbejde med klasseledelse.
- Hvad der kendetegner god klasseledelse, og hvordan det kan se ud i praksis, når man udøver god klasseledelse.
- Hvad begrebet klasseledelse indeholder teoretisk.

Når I tager afsæt i pointer og indsigter fra forskningen, kan det være med til at give retning og inspiration til arbejdet med at udvikle praksis.

Sådan gør I

Individuel refleksion

- 1 Tænk hver især over, hvad der kendetegner den måde, I udøver klasseledelse på i dag.

Fælles drøftelse

- 2 Beskriv for hinanden, hvordan I oplever egen praksis.
- 3 Drøft, hvad der kendetegner teamets klasseledelsespraksis. Hvor adskiller I jer fra hinanden, er der områder, hvor I oplagt kan lære af hinandens erfaringer, og hvor har I i højere grad fælles praksis?

Indgå aftaler

- 4 Beslut med afsæt i drøftelsen og indsigterne fra vidensnotatet, hvilke dele af jeres klasseledelsespraksis I som team ønsker at holde fast i og udvikle. Vælg et afgrænset fokus for det, I vil udvikle, så I ikke arbejder med mange forskellige ting på én gang.
- 5 På jeres næste møde skal I fokusere på den del af praksis, I har valgt som fokus for jeres udvikling. Et eller to teammedlemmer skal medbringe konkrete eksempler fra undervisningen, der kan kaste lys over netop denne del. Beslut jer for, hvem der medbringer eksempler.

Ret fokus mod det, I gerne vil udvikle

Se nærmere på den del af praksis, I vil forandre.
Hvad ønsker I at ændre, hvorfor og hvordan?

Formålet med fase B er at få en dybere forståelse af de dele af jeres klasseledelsespraksis, I ønsker at udvikle. Vil I fx gerne arbejde med at udvikle den måde, I relaterer til eleverne på, må I først være helt klar over, hvordan relationerne kommer til udtryk i dag. Ved at få praksis på bordet kan I sammen reflektere over den og blive bevidste om, hvorfor noget lykkes rigtig godt, og andet mindre godt.

Forberedelse

Som forberedelse til mødet medbringer en eller flere mødedeltagere et konkret eksempel fra egen undervisning, gerne i skriftlig form. Eksemplet er en specifik situation fra undervisningen, der kan kaste lys over udøvelsen af klasseledelse. Eksemplet skal vise, hvordan læreren agerer som klasseleder i en konkret situation, der har at gøre med den del af jeres praksis, som I har fokus på at udvikle.

Eksemplet kan enten være en udfordrende og vanskelig situation, hvor udøvelsen af klasseledelse fx er dilemmafyldt, men det kan også være en situation, hvor klasseledelsen lykkes særlig godt.

Eksemplet skal stå så friskt i jeres erindring, at I kan beskrive lektionen eller forløbet så detaljeret, at jeres kollegaer kan se undervisningssituationen for sig: Beskrivelsen skal indeholde en gennemgang af undervisningens indhold, opbygning og aktiviteter, og den skal indeholde nogle af de overvejelser, I gjorde jer forud for forløbet, undervejs i forløbet og efter forløbets afslutning.

Sådan gør I

Præsentation af eksempler

- 1 Fremlæg eksemplerne fra praksis for hinanden i teamet (læs højt eller fortæl).
- 2 Stil evt. opklarende spørgsmål til eksemplerne.

Fælles drøftelse

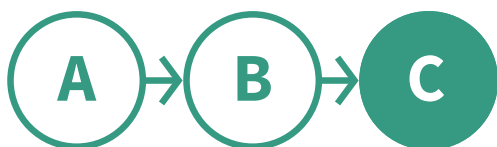
- 3 Tag udgangspunkt i disse spørgsmål, når I drøfter indholdet i eksemplerne:
 - Hvad hæfter vi os særligt ved i eksemplerne?
 - Hvad bliver vi inspireret af i eksemplerne?
 - Hvad giver eksemplerne anledning til, at vi vil bevare/gøre mere af?
 - Hvad giver eksemplerne anledning til, at vi vil forandre/justere/eksperimentere med?

Kom fx ind på skærmbredde og koncentration i undervisningen, spilleregler, motivation, variation i undervisningen, elevernes indflydelse på det faglige indhold, dialogformer, relationer og øjenkontakt.

- 4 Tag udgangspunkt i disse spørgsmål, når I drøfter udviklingen af praksis:
 - Hvilke nye greb ville det være relevant for os at afprøve i undervisningen?
 - Hvilke erfaringer og viden kan vi inddrage, og hvordan bruger vi hinanden bedst undervejs?

Indgå aftaler

- 5 Beslut, hvem der afprøver hvad inden næste møde.
- 6 Beslut, hvordan I vil holde øje med virkningen af det, I afprøver. I kan vælge at tage egne noter, som fastholder jeres refleksioner og vurderinger, eller I kan invitere en kollega til at observere.

Afprøv nye greb og følg op

Hvad gør I konkret anderledes, hvordan virker det, og skal der justeres yderligere?

Formålet med fase C er at afprøve nye greb i relation til den udvikling, I gennemfører, og at følge op på deres virkning. Har I fx fokus på at skabe tryghed og tydelighed i læringsmiljøet, må I identificere og afprøve handlinger, der kan understøtte dette. Hold øje med, hvordan det virker for jer, for forskellige elevgrupper og i undervisningen generelt, så I kan følge op og evt. justere.

Forberedelse

Som forberedelse til mødet har I hver især afprøvet de aftalte nye greb i undervisningen og har overvejet, hvordan det virkede i praksis – for jer, for eleverne og for undervisningen generelt.

Jeres overvejelser og vurderinger fastholder I ved at udfylde skemaet i bilag 1 og medbringe det til mødet.

Sådan gør I

Status på afprøvning

- 1 Præsenter på skift, hvad I har afprøvet af ny praksis i relation til klasseledelse, og hvad I ville opnå med de nye tiltag.

Virkingen af de nye greb

- 2 Drøft med udgangspunkt i skemaet på næste side, hvordan I oplever de nye tiltag:
 - Hvad har virket godt for hvilke elevgrupper?
 - Hvad betyder de nye tiltag for undervisningen?
 - Hvad er vi endnu ikke i mål med/hvor mangler vi at se en virkning?

Næste skridt

- 3 Drøft, om I skal justere yderligere i de greb, I anvender i undervisningen:
 - Hvor vil vi prioritere at sætte ind?
 - Er der behov for mindre tilpasninger, eller skal vi forsøge os med andre greb?
 - Hvilke erfaringer og viden er relevante at inddrage?
 - Hvordan og hvornår samler vi op igen?

Hold øje med forandringer

Når I afprøver ny praksis, er det vigtigt at holde øje med virkningen undervejs.

Brug skemaet til løbende at reflektere over virkningen af de nye greb, I afprøver, og til at fastholde jeres vurderinger og indtryk. På den måde bliver det lettere for jer at se, hvor der evt. skal justeres.

Hvad var udfordringen, I ville arbejde med, og hvilke mål ville I opnå med forandringen?

Hvilke greb har I afprøvet for at imødekomme udfordringen/hvad har I konkret gjort anderledes?

Hvordan virkede det for:

- 1) Undervisningen generelt
- 2) Forskellige elevgrupper
- 3) Dig som lærer.

Hvordan vil I arbejde videre?

Du står med en del af en samlet videnspakke

Dette udviklingsredskab indgår i en videnspakke, der indeholder en række forskellige produkter, der på hver sin måde præsenterer og lægger op til videre arbejde med vidensnotatets pointer om klasseledelse i gymnasiet.

PowerPoint-præsentation
Præsenterer de vigtigste pointer fra vidensnotatet og lægger op til, at I kan viderefremde dem til relevante modtagere.

Vidensnotat
Baserer sig på en systematisk vidensopsamling om klasseledelse i gymnasiet.

Udviklingsredskab
Udspringer af pointer fra vidensnotatet og lægger op til, at I igangsætter en systematisk refleksions- og udviklingsproces i jeres team.

Eksempler på praksis
Konkrete eksempler på klasseledelse, som I kan bruge til at drøfte jeres egen praksis.

Du kan finde udgivelser og produkter om klasseledelse i gymnasiet på www.eva.dk/viden-om og www.emu.dk.